

Universitair Centrum voor
Ontwikkelingssamenwerking

Notebook

Naam

Belangrijke contactgegevens gastland

- Adres organisatie:
- Telefoon organisatie:
- Noodnummer ambassade/consulaat:
- Andere contactgegevens die je bij je wilt hebben:

Belangrijke contactgegevens België

- Noodnummer verzekering:
- Telefoon/e-mail
(stage)verantwoordelijke/promotor:
- Andere contactgegevens die je bij je wilt hebben:

Welkom!

Beste student,

Wat je nu in je handen houdt is een handig notitieboekje om tijdens je verblijf in het Zuiden te gebruiken. Deze ervaring zal je waarschijnlijk je hele leven bijblijven. In dit boekje reikt UCOS je een aantal inzichten en handvaten aan die van pas kunnen komen om sommige reacties, gebeurtenissen of situaties in een Zuidcontext te verklaren. Handvaten die helpen te verklaren en te begrijpen zorgen ervoor dat we niet (te) snel oordelen of in veralgemeningen vervallen. Hoe meer je openstaat zonder te oordelen, hoe nieuwsgieriger je bent naar het 'waarom' van de dingen, hoe positiever je relatieopbouw zal zijn in je gastland. En hoe beter je relaties zijn, hoe beter je kan samenwerken, hoe meer je van elkaar kan leren. En deze positieve relaties kunnen van deze ervaring een succes maken!

Gebruik dit boekje als notitieboekje, kladblok, adressenboek, boodschappenlijstje, kortom, doe ermee wat je wilt! Doorheen het notebook vind je inzichten, voorbeelden, en tips & tricks die je kunnen helpen om enkele noodzakelijke interculturele vaardigheden en competenties te verwerven.

Zie dit boekje als een deel van je intercultureel leerproces, dat start bij de voorbereiding, en eindigt bij de debriefing. Tijdens deze beide momenten gaan we ook met het boekje aan de slag.

Voilà, nu rest ons alleen nog te zeggen:

Geniet, ervaar, beleef!

Inhoudstafel

Deel I

Intercultureel effectief handelen

Eerste stap: observeren

Tweede stap: begrijpen

Om de situatie beter te kunnen begrijpen, vertrekken we van VIJF inzichten:

1. Ik kan de andere maar begrijpen door vanuit mijzelf te vertrekken en door naar de unieke persoon te kijken in zijn specifieke context;
2. We zijn verschillend;
3. Maar ook gelijk;
4. Mensen in armoede zijn extra kwetsbaar;
5. De kloof tussen arm en rijk is een aanslag op de integriteit van iedereen.

Derde stap: voorlopig oordelen/besluiten trekken

Welk beeld hang je op over je ervaring en je gastland?

1. Tips voor foto's die je ervaring genuanceerd in beeld brengen
2. Tips voor je blog of communicatie via andere sociale media

Vierde stap: handelen

Effectief handelen op de stageplaats

1. Niemand is expert
2. Het gevaar om ethische en deontologische grenzen te overschrijden
3. Complexe problemen = geen eenduidige oplossingen
4. Proces is even belangrijk als resultaat
5. Wie is de held?
6. Jouw bijdrage
7. Geniet!

Cultuurshock?

Enkele vragen aan het einde van je verblijf..

Deel 2

Terug thuis en debriefing

Omgekeerde cultuurshock

Vertellen over je ervaringen

Uitstellen van oordeel

Armoede en ontwikkeling(ssamenwerking)

Evaluatie van de voorbereiding

Wat nu?

Deel 3

Eigen nota's

Kladblok, nota's, telefoonnummers, adressen,
agenda, boodschappenlijstje, logboek,...

Deel 4

Praktische tabellen

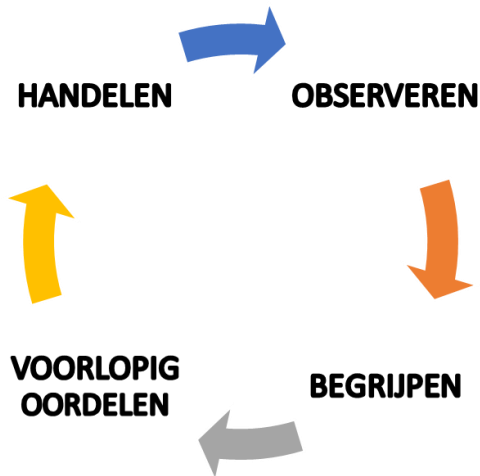
Geheugensteuntje voor wisselkoersen

Referentieprijzen

Wisselkoersen

I Intercultureel effectief handelen

Meer dan in onze eigen sociale en culturele omgeving moeten we (opnieuw) leren zien, begrijpen, besluiten trekken en op basis daarvan handelen.....

Eerste stap: observeren

INZICHT

Je komt toe in een vreemde, niet vertrouwde omgeving. Neem je omgeving waar: kijk, luister, voel, ruik, proef.

De valkuil is dat we zien wat we willen zien, dat we enkel die waarnemingen opnemen die in ons verwachtingspatroon passen. Diezelfde valkuil geldt ook van je waarnemingen met je andere zintuigen: luisteren naar een uitleg in een vreemde taal, met bijhorende lichaamstaal en non-verbale communicatie.. zeker in het begin van ons verblijf zal veel aan ons voorbijgaan.

VOORBEELDEN

- Het rijstveld. We zien de prachtige rijstplanten maar zien niet de boeren die in de regen en de modder aan het werk waren.
- We zien chaos in het verkeer, maar zien in eerste instantie niet dat er een systeem in zit dat maakt dat het aantal ongevallen beperkt zijn.
- We zien het vuil op straat, maar zien niet dat de woonkamer elke dag geveegd wordt.

TIPS EN TRICKS

Sta open om een situatie van verschillende kanten te bekijken. Doe dit ook letterlijk, door op verschillende momenten naar dezelfde plek terug te keren; bevraag verschillende mensen over dezelfde situatie, dezelfde gebeurtenis.

Laat de dingen op je af komen en sluit je niet op op je stageplaats of je logeerkamer.

Bezoek niet enkel de toeristische attracties, ga naar de gewone winkels, de kleine eetkraampjes, de markt, de gewone zaken, quoi ...

Kijk televisie, liefst samen met je lokale vrienden: welke binnenlandse én buitenlandse zenders hebben ze? Hoe is de lokale variant van The Voice?

Heb oog voor reclame! Waarvan wordt reclame gemaakt? Op welke manier? Wat leid je af uit de vaststelling dat op de meeste reclameborden in een Afrikaanse stad blanken staan afgebeeld?

Noteer hieronder een waarneming die je is opgevallen. Doe dit zo beschrijvend mogelijk, oordeel niet.

Tweede stap: begrijpen

Om de situatie beter te kunnen begrijpen, vertrekken we van VIJF inzichten:

6. Ik kan de andere maar begrijpen door vanuit mijzelf te vertrekken en door naar de unieke persoon te kijken in zijn specifieke context;
7. We zijn verschillend;
8. Maar ook gelijk;
9. Mensen in armoede zijn extra kwetsbaar;
10. De kloof tussen arm en rijk is een aanslag op de integriteit van iedereen.

INZICHT I

Ik ontmoet met mijn persoonlijk unieke kijk vanuit mijn socio-culturele context, een unieke persoon met zijn specifieke socio-culturele context *in* zijn socio-culturele context.

Ik kan alleen maar oordelen vanuit mijn persoonlijke bril/ referentiekader en kleur dus mijn observaties, analyses, interpretaties door mijn *unieke* persoonlijke levensgeschiedenis.

Ik heb een levensgeschiedenis die het resultaat is van overdracht en internalisatie van handelingen en opvattingen en hun onderliggende waarden, normen en idealen.

Ik ben het resultaat van een eigen unieke verwerking van wat ik heb opgestoken van mijn ouders, mijn vrienden, mijn straat, mijn school, mijn subcultuur, ... een jarenlange onderdompeling in de zeden en gewoonten, waarden, normen en regels van de omgeving waarin ik ben opgegroeid.

Ik heb ondertussen meerdere *identiteiten* (man, hetero, jong, stadsmens, intellectueel, ...): de optelsom en samenspel van mijn verschillende identiteiten maakt mij uniek.

Ik ben dan ook plus minus in staat om redelijk te functioneren in de mij bekende (sociale en culturele) omgeving.

Ik heb veel gemeenschappelijk met de anderen, maar ben toch een unieke piramide/heb toch een uniek referentiekader. Dit referentiekader is mijn bril waarmee ik de wereld rondom mij waarneem, interpreteer, en tracht te begrijpen.

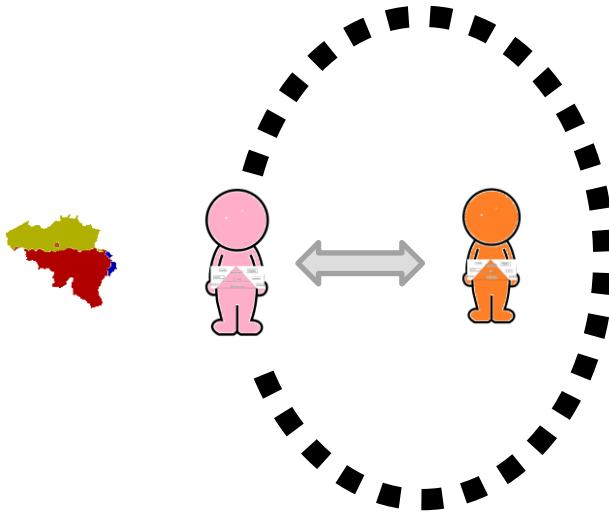

Bovenstaande inzichten zijn uiteraard niet alleen op mezelf van toepassing, maar dus ook op die unieke persoon die ik in zijn socio-culturele context ontmoet.

Hoewel we zaken gemeenschappelijk hebben, bestaan onze referentiekaders uit verschillende elementen, worden aan andere zaken belang gehecht, worden situaties op een andere manier begrepen.

Om zo goed mogelijk te functioneren in de voor mij onbekende, maar voor hem of haar bekende socio-culturele omgeving, dan heb ik er baat bij om:

- 1) Me bewust te zijn van elementen waaruit mijn piramide/referentiekader bestaat, en
- 2) Rekening te houden met die ander zijn of haar piramide/referentiekader, en elementen hiervan te ontdekken.

Persoonlijkheid

Iedere persoon heeft een unieke persoonlijkheid, die door vele factoren wordt bepaald.

Verwachtingen

Eén deel hiervan bestaat uit onze verwachtingen: waarom gaan we naar het Zuiden? Wat willen we hiermee bereiken? Wat zijn onze verwachtingen m.b.t. onze stageplek, ons onderzoek, onze gastfamilie, het dorp, de stad? Wat kan jouw rol zijn in het kader van ontwikkelingssamenwerking?

Denk hier goed over na en noteer je verwachtingen hieronder:

Stereotypen en vooroordelen

Ook wat betreft je ideeën, stereotypen en vooringenomenheid over je gastland is het belangrijk even in de spiegel te kijken. Hoe meer inzicht je hierin hebt, hoe sneller je je vooroordelen en veralgemeningen zal herkennen tijdens je verblijf.

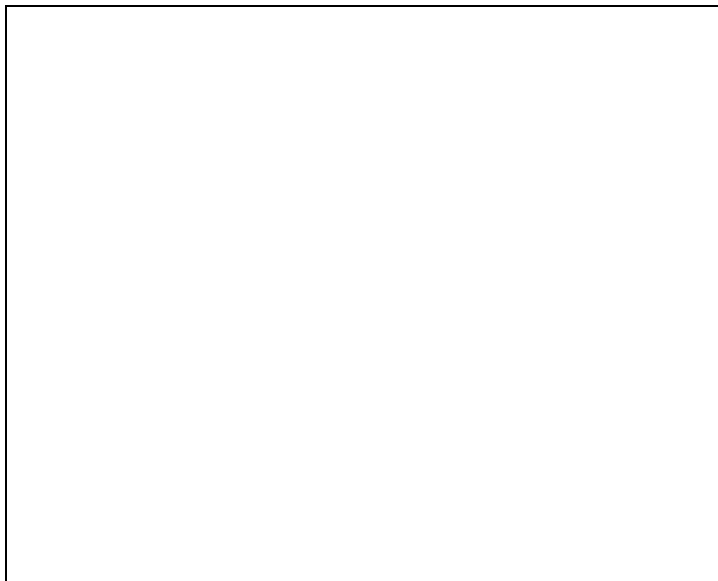
Want: zelfs al zit er meestal een grond van waarheid in bepaalde stereotypen, denken in veralgemeningen en vooroordelen, zal relaties in je gastland in de weg staan.

Brainstorm over hoe je denkt over en wat je verwacht van de mensen uit je gastland:

Waarden

Hieronder zie je 10 waarden. Maak een top 5 van de waarden waaraan jij (vandaag) het meeste belang hecht, en geef de waarden een score van 1-5.

- Respect
- Gelijkheid
- Rechtvaardigheid
- Vrijheid
- Solidariteit
- Verantwoordelijkheid
- Verdraagzaamheid
- Eerlijkheid
- Beleefdheid
- Behulpzaamheid

Je zal merken dat iedereen er een andere mening op nahoudt: sommige waarden zijn belangrijker dan andere, of de ene persoon vult een bepaalde waarde anders in dan iemand anders.

Een voorbeeld:

- Respect: wat wil dit zeggen? Respect voor iedereen, onvoorwaardelijk? Of respect is wederkerig: respecteer jij mij dan respecteer ik jou? Of respect voor iemand omdat die ouder is? Respect voor kinderen: hen laten participeren in beleidsprocessen?

Waarden, die aan de basis (of in de kern) zouden moeten liggen van een bepaalde cultuur, kunnen dus onderling toch wel verschillen. Het is misschien gemakkelijk om deze diversiteit in onze eigen cultuur te herkennen dan in een andere cultuur. Pas op met veralgemeningen: 'die doen dat zo want dat is hun cultuur'. Denk aan de diversiteit binnen je eigen cultuur, en tracht die ook in een andere cultuur te (h)erkennen.

VOORBEELDEN

van mogelijke culturele en persoonlijke gevoeligheden
(die tot moeilijk samenleven en samenwerken kunnen
leiden).

Opvattingen, overtuigingen gewoonten, waarden, normen,	Mijn context	Ik	Hij/zij	Zijn/haar context
Geloof	Agnost dominant maar weinig belang	Atheïst, snap niet dat je kan geloven	Protestant, heel gelovig	Islam dominantie, bijna iedereen is gelovig
Magie	Geen geloof in magie	Zeer rationeel	Twijfelt	Sterk aanwezig
Man- vrouwrelatie	Wordt niet in vraag gesteld	Overtuigde feministe	Twijfelt	Duidelijke rolverdeling
Gehoorzaamhei d	Opkomen voor eigen mening	Tot op een bepaald niveau oké	Anarchiste	Gehoorzaa mheid is vooral belangrijk voor meisjes
Tijdsmanageme nt	‘Vlaamse’ klok	Komt altijd te laat	Wil stipt op tijd komen	‘la montre Africaine’

TIPS & TRICKS

Zelfkennis is het begin van alle wijsheid zegt het spreekwoord en helpt de gevoeligheden van de andere te begrijpen en te relativeren: hoe goed ken je je eigen (sub)cultuur, hoe goed ken je jezelf?

Te snel zien we slechts één cultuur, één context. Zoals bij ons zijn er ook in je gastland vele subculturen en zijn er grote verschillen tussen de subculturen. Zie de verschillen tussen de mensen. Het zou wel eens best kunnen zijn dat die onderlinge verschillen groter zijn dan de verschillen tussen jezelf en de andere.

Wil je tot een vruchtbare samenwerking komen met de gastheer, stagementor, marktvrouw dan heb je ook oog voor het *unieke* van de andere.

Als gast pas ik me aan en dit staat tegenover de gastvrijheid van de gastheer/-vrouw, stagementor, stageplaats, gastland,...

INZICHT 2

“De waarden van de andere aanvaarden, is niet altijd eenvoudig, maar het is wel een voorwaarde voor een gezonde samenwerking”¹

Voor sommige zaken is het niet zo erg dat je de dingen verkeerd interpreteert (je bent een vreemdeling, spreekt de taal niet goed,). Men zal je er overigens vlug op wijzen of je zal het vlug merken. Zo begroet je al dan niet een persoon met een handdruk, een (of meerdere) kus(sen), een hoofdknik, ... Je vergeet je schoenen uit te doen als je de moskee wil bezoeken, ...

Over een aantal zaken kan je open en bloot met elkaar van mening verschillen (kunst, grappen, idee over ouder worden, ...) andere zaken (geloof, hygiëne, seksualiteit, gelijkheid vs vrijheid, man-vrouwrelatie) liggen dieper en gevoeliger en zijn soms ronduit een taboeonderwerp (voor hem/haar, zijn/haar subculturele achtergrond én voor mij en mijn subculturele achtergrond) en geven aanleiding tot ergernis, negatieve gevoelens, conflicten, impasse, ...

De kans is groot dat jij en/of de andere het met enkele gevoelige zaken moeilijk hebben:

geloof, magie, individu vs. groep, ‘mijn’ volk vs. multiculturele samenleving, tijdsmanagement, werkritme, netheid, hygiëne, recht en rechtvaardigheid, hiërarchie, leiderschap, gehoorzaamheid, gelijkheid man en vrouw, vrijheid, conversatiestijlen, seksualiteit, omgaan met emoties, opvatting en omgaan met dieren/ levende wezens,

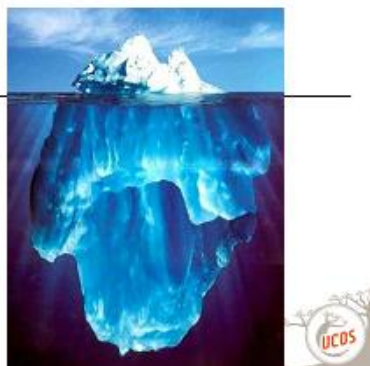
¹ N’GO magazine online, N° 18, juni 2014, p. 35

- ⇒ **Deze elementen bevinden zich onder de waterspiegel van de ijsberg, vandaar dat een 'botsing' zich meestal alleen maar 'onder water' zal voordoen.**

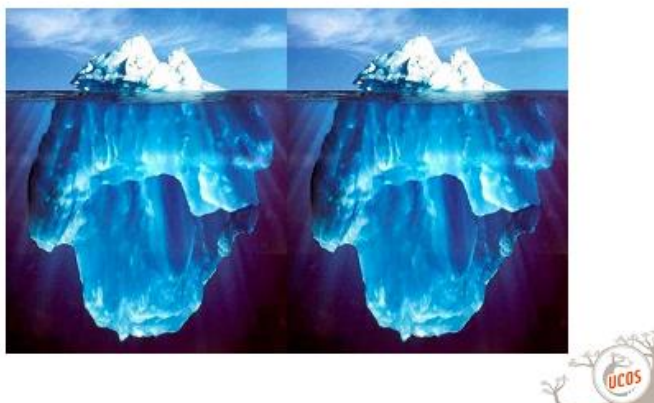
Een metafoor om het concept 'cultuur' beter te begrijpen

Bewust, makkelijk
te veranderen
(uiterlijke kenmerken:
kledij, gedrag, ...)

Onbewust,
moeilijker
te veranderen
(wat vooraf gaat:
waarden, geloof,
normen,
denkpatronen, ...)

Botsing

VOORBEELDEN

Voor een feest hebben enkele medewerkers van de organisatie waar ik stage loop, een geit gekocht. Het dier werd aan een paal vastgemaakt en stond een ganse dag in de zon, zonder drinken of eten. Als dierenliefhebber stuit dit tegen mijn borst. Ik vroeg dan ook waarom het arme beest geen eten of drinken kreeg? Het antwoord maakte duidelijk dat ik geen flauw benul heb van hoe een dier volgens hen het best geslacht wordt. Een geit mag de dag voor het geslacht wordt namelijk niet meer eten en drinken. Anderzijds is in het licht van de slechte levensverwachtingen van de mensen het welzijn van dieren een mindere zorg ...

TIPS & TRICKS

Stel je open voor zijn/haar zienswijze (referentiekader), stel vragen en kijk naar de context van waaruit de antwoorden komen. Begrip en respect tonen voor andere wereldbeelden is niet hetzelfde als met deze andere visies akkoord gaan.

Relax !

Bekijk het als een opportuniteit. Dit is een kans om je eigen referentiekader te bevragen en te vernieuwen. Misschien hecht je vanaf nu wel aan andere dingen belang..

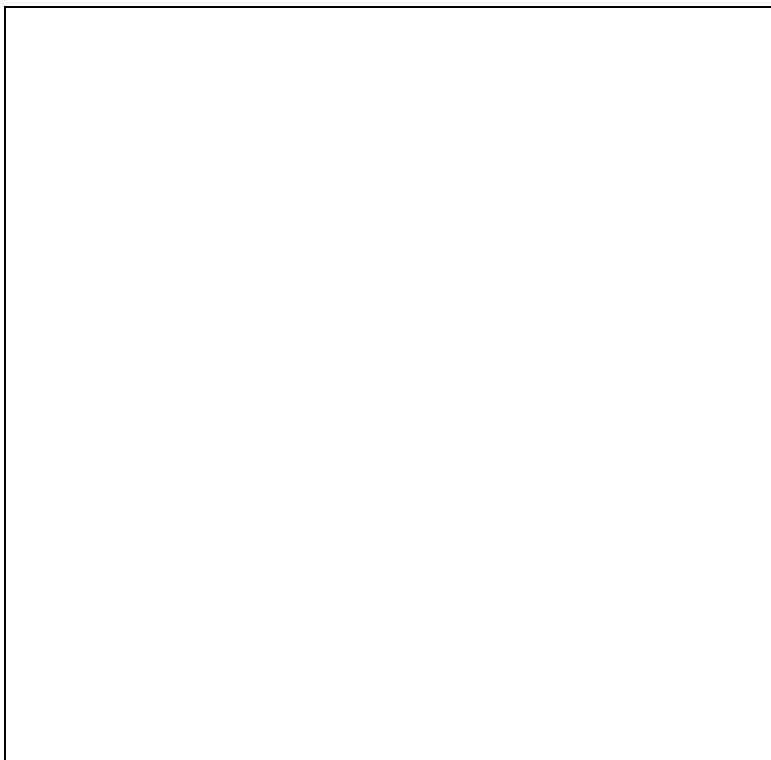
Een botsing geeft wederzijdse ergernis.

Stel jezelf vragen:

- Waaraan erger ik me (dood)? Wat doet het met mij? Waarom?
- Waaraan ergert hij/zij zich? Waarom?
- Welke waarden en normen zijn in het spel? Hoe belangrijk zijn die voor hem/haar én mij?

- Hoe functioneel is de toepassing van die waarden en normen gezien de context waarin ze zijn ontstaan en nog steeds gedijen?
- Zijn ze (gezien die context) beter of slechter dan waar ik voor sta?
Of zijn ze gewoon anders?

Denk even na over een gewoonte die je stoort. Op welke manier verschillen jullie referentiekaders? Welke positieve en negatieve gevolgen heeft deze gewoonte volgens jou?

A large empty rectangular box with a thin black border, intended for a student to write their reflection on a habit.

INZICHT 3

Ik ontmoet mensen waarmee ik alvast het mens-zijn deel

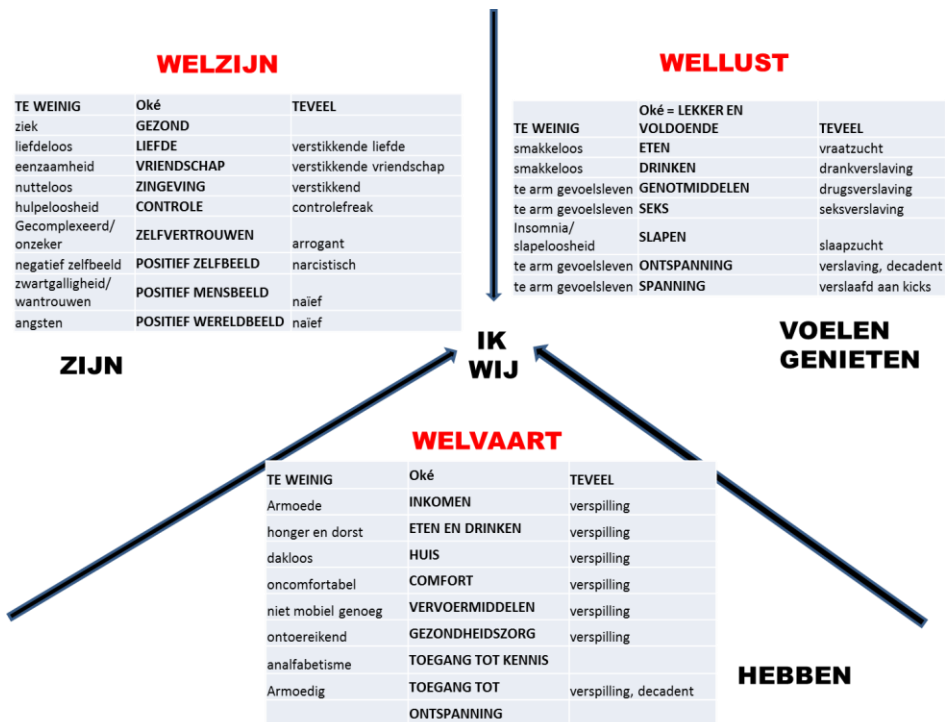
Mijn piramide en de andere piramiden hebben alvast een gemeenschappelijke basis: we delen het gegeven dat we mensen zijn.

STELLING 1

Iedereen, waar ook ter wereld, verlangt naar erkenning, respect, positieve benadering, begrip, ...

STELLING 2

Iedereen verlangt naar een zeker comfort (hebben, welvaart), een vorm van zingeving (zijn, welzijn) en genieten (genot of wellust). Iedereen definieert voor zichzelf hoeveel dat moet zijn en wat dat moet inhouden, maar 'het verlangen naar' is een drive die veel gedrag kan verklaren

VOORBEELDEN

- Ik had verwacht dat de mensen een allesomvattende spirituele levenshouding zouden hebben. Tot mijn verbazing blijkt geld een wel heel sterk motief te zijn. Blijkbaar gaat men er ook vanuit dat ik meer moet betalen dat de locals ...
- Het feit dat ik na het werk met hen mee ga voetballen is een schot in de roos. Mijn collega's vinden dit even belangrijk als mijn inbreng op de stageplaats.

TIPS EN TRICKS

Zelfs zonder de andere of de culturele geplogenheden goed te kennen, geraak je al ver door een *basishouding* aan te nemen die **open** staat voor de andere en de andere cultuur. Tussen haakjes: uiteraard geldt dit ook voor de sociale relaties in eigen land.

Benader de situatie/mensen steeds vanuit enkele basiswaarden: **gelijkwaardigheid, verbondenheid, verdraagzaamheid, solidariteit, respect, vrijheid, zelfbeschikking.**

Focus eens op alle gelijkenissen die we onderling hebben i.p.v. op de verschillen. Je zal merken dat de meeste mensen hetzelfde willen: gezonde kinderen, kwaliteitsvol onderwijs, ontspanning, vriendschap, etc.

Zelfs al kunnen bijvoorbeeld bepaalde rituelen zoals geboorte of overlijden een andere invulling krijgen, de essentie gaat over verwelkomen of afscheid nemen..

INZICHT 4

Mensen in armoede zijn extra kwetsbaar

De implicaties van de ontwikkelingsproblematiek maakt dat naast culturele verschillen, er ook een grotere sociale ongelijkheid is dan bij ons.

Vanuit mijn persoonlijke gevoeligheden en die van mijn subcultuur thuis, is dit behoorlijk confronterend.

STELLING I

Mensen zijn altijd meer dan hun problemen en willen er niet mee geïdentificeerd worden.

Vandaar het interessante begrip van meervoudige identiteit: iemand is meer dan enkel 'arm', of 'ziek', of 'iemand met problemen'. Iemand is daarnaast ook moeder, muzikant, Christen, zoon, etc.

Misschien meer dan voor anderen (die het goed en gemakkelijk hebben) is **waardigheid en respect** voor mensen in armoede essentieel. Dit is iets immaterieel, dat door een 'contact' eigenlijk relatief gemakkelijk kan gegeven worden. De andere als **gelijkwaardig** beschouwen is het uitgangspunt. Maar ook wij hebben recht op respect en waardigheid. We hebben **wederzijdse** verwachtingen hierover.

Armoede is vernederend en knaagt aan het zelfvertrouwen. Meer dan je dikwijls denkt kan je meehelpen door hun zelfbeeld te verbeteren en hun zelfvertrouwen te vergroten.

Meer dan je dikwijls denkt kan je meehelpen door het herstellen van de link tussen de eigen inspanning en beloning.

VOORBEELDEN

Om er bij te horen zullen mensen heel wat inspanningen doen om een GSM te kopen. Dit heeft prioriteit op het sparen voor bijvoorbeeld een beter gasfornuis.

Sommige mensen hebben het opgegeven. Alcohol is een groot probleem. De gelatenheid is groot.. Hier kan je in de valkuil trappen dat de armoede 'hun eigen schuld is'. 'I.p.v. geld uit te geven aan alcohol, zouden ze het beter aan hun kinderen uitgeven.' Oordeel niet te snel..

TIPS & TRICKS

Hoe je met bedelaars moet omgaan kan je best vragen aan de mensen waarmee je samenwerkt. Maar in elk geval is het een goed idee om te bekijken of je een bedelaar of een jongen op de markt die geld komt vragen niet een wederdienst kan vragen. Bijvoorbeeld: als een jongen je aankopen draagt, krijgt hij er een vergoeding voor.

Meewerken, ook in je vrije tijd, bijvoorbeeld op het land, doet de sociale status van je kennis of vriend goed.

Ons rationeel en analytisch denken waarbij eerst de problemen eindeloos worden opgesomd wordt niet altijd gewaardeerd. Bedenk dat het altijd confronterend is om van een buitenstaander en nieuweling te horen te krijgen wat er allemaal fout loopt (ook al weet men dat er zaken fout lopen). Wacht tot men je mening vraagt, vraag hun analyse van de situatie. Heb begrip voor de moeilijke omstandigheden.

Wederkerigheid en betrokkenheid betekent gewoon samen zijn, werken, van gedachte wisselen, amuseren, sporten, feesten, ...

Laat mensen in hun waardigheid door ze te laten geven. Ga in op een uitnodiging om mee te eten, ook al vermoed je dat je gastheren het niet breed hebben. Ontneem mensen niet het recht om te geven. Ook dit zal de gelijkwaardigheid van je relatie ten goede komen.

INZICHT 5

De kloof tussen arm en rijk is een aanslag op de integriteit van het individu, de groep, de samenleving en mezelf.

Een reeks problematieken hangen direct of indirect samen met de armoedeproblematiek en zullen dan ook maar kunnen opgelost worden als de sociale ongelijkheid wordt aangepakt.

Alcohol, drugs, uitbuiting, bijgeloof, corruptie, criminaliteit, vernederingen, ongeletterdheid.... zijn kwalen die rechtstreeks moeten bestreden worden, maar zullen maar effectief meer aanvaardbare proporties aannemen als de kloof tussen arm en rijk kleiner wordt en sociale maatregelen de zwaksten van een samenleving opvangen.

Niet elke rijke is een dader en niet elke arme is een slachtoffer. We moeten af van het dader- slachtoffer paradigma. De betere vraag is wie zijn/haar verantwoordelijkheid neemt en binnen zijn mogelijkheden positieve acties tegen de armoede onderneemt.

Dit is dus in de eerste plaats een politiek, sociaal-economisch verhaal waarbij politieke stabiliteit, creëren van werkgelegenheid en sociale opvang enkele pijlers zijn.

VOORBEELDEN

Er is een rechtstreeks verband tussen armoede en corruptie: hoe meer armoede, hoe meer corruptie en omgekeerd.

De kloof tussen arm en rijk groeit overal ter wereld. Dit maakt de wereld er niet veiliger op.

De man in zijn dure auto met chauffeur blijkt zonder dat veel mensen het weten, sociale organisaties te helpen.

Individuele mensen voelen zich dikwijls machteloos tegenover armoede en bouwen een muur van onverschilligheid op.

TIPS & TRICKS

Armoede maakt veel slachtoffers. Een mogelijk slachtoffer ben jezelf.

Het moet je niet verwonderen dat je gepercipieerd wordt als rijk, jong en naïef, en dus als iemand die het doelwit kan worden van minder fraaie voornemens.

Vraag aan de mensen die je opvangen wat je moet doen en laten, waar het veilig is. Je gastheer-/vrouw zal er alles aan doen om je te 'beschermen'. Waardeer dit in de eerste plaats. Als je na een tijdje weet dat het overdreven bezorgdheid is, kan je onderhandelen. Maar dit klinkt misschien wel vertrouwd ...☺

Speel niet de pinnige vrek. Het gratuite geven kan voor alle partijen deugd doen. We hebben tenslotte meer dan de andere. Voel je niet te snel uitgemolken.

Wederkerigheid is ook hier een belangrijk criterium. Je laat niet toe wat je een ander ook niet wil aandoen.

Af en toe zal je bijna verplicht zijn ook je handen vuil te maken. Corruptie maakt het soms onvermijdelijk. Goede raad vraag je opnieuw best aan je omgeving maar twee reacties zijn minder aan te raden:

- Er vlot in meegaan. Sommige studenten vinden het gemakkelijker en doen actief aan de corruptie mee.
- Koste wat het kost het been stijf houden. Bekijk dan toch maar de situatie met empathie. Veroordeel niet te snel de man of vrouw die iets vraagt. Mededogen kan ook hier op zijn plaats zijn. Probeer te begrijpen waarom de situatie is zoals ze is.

Ook de samenleving is hard. Het leven is relatief. In Europa leven we in een relatief veilige omgeving. Veroordeel niet te snel een volk dat harder en met minder mededogen reageert.

Derde stap: voorlopig oordelen/ besluiten trekken

INZICHT

Intussen hebben we inzicht gekregen in een heleboel elementen die samen ons referentiekader vormen. Dit is de bril waarmee je de wereld bekijkt, organiseert, en bevattelijk maakt.

Mensen, gedrag, situaties, alles wordt getoetst aan je referentiekader en op basis daarvan goed of afgekeurd. Ondertussen hebben we begrepen dat dit niet noodzakelijk zo hoeft te zijn: mits veel oefening en begrip, kunnen we ook (andere aspecten van) andere brillen opzetten om de situatie te interpreteren. Op die manier zullen we zoveel mogelijk ons 'oordeel uitstellen', wat er op zijn beurt voor zal zorgen dat de communicatie tussen jou en je partner in het Zuiden beter verloopt. En dat zal er dan weer voor zorgen dat je investeert in positieve relatieopbouw, en in een positieve ervaring.

Met andere woorden: uitstellen van oordeel zal positieve relaties en samenwerkingen bevorderen, en om oordeel te kunnen uitstellen heb je inzicht in jezelf, je cultuur, en je referentiekader nodig.

Oordelen uitstellen.. het klinkt allemaal mooi, maar wat doen we wanneer we in aanraking komen met situaties die niet te begrijpen vallen? Situaties waarvan je niet anders kan dan ze in de 'goed-fout' waardeschaal te leggen?

Hier proberen we op de scheidingslijn etnocentrisme-cultuurrelativisme voor het pluralisme te kiezen:

- *Etnocentrisme* houdt in dat alles in de 'wij' versus 'zij' tegenstelling gestoken wordt: alles wat 'wij' doen, weten, belangrijk vinden, is goed, alles wat 'zij' doen, weten, belangrijk vinden is minder goed of slecht.
- *Cultuurrelativisme* doet net het omgekeerde: je mag nergens over oordelen, nergens een mening over hebben omdat het gedrag waarover het gaat tot een andere cultuur behoort en dat moet je respecteren. Dit uitgangspunt zorgt ervoor dat je ook schadelijke rituelen als vrouwenbesnijdenissen moet accepteren en respecteren als onderdeel van een andere cultuur.
- *Pluralisme* tracht een middenweg te vinden tussen deze twee uitersten: treed zoveel mogelijk in dialoog met de 'ander', en probeer elkaar te begrijpen. Oordelen is deel van wie we zijn. Het helpt ons de wereld bevattelijker te maken, te beheersen. We categoriseren hetgeen we waarnemen in 'goed' of 'fout', 'beter' of 'slechter'. Daar is niets mis mee. De kunst is om je te realiseren dat je aan het oordelen bent, en dat een (ver)oorde(e)l(ing) communicatie en relaties in de weg staat. Vandaar dat we trachten ons oordeel 'uit te stellen'.

VOORBEELDEN

Enkele klassiekers:

- Alle mannen zijn macho's en vrouwen zijn slachtoffer en dat is typisch voor de latino samenleving.
- In China spreekt men niet rechtuit. Men zegt ja maar men denkt nee.

- De rijken zijn allemaal corrupt en hebben geen greintje medelijden met de armen.
- Zij staan 'nog' niet zo ver als ons.

Vooraf dit laatste is een valkuil waarin we veel trappen. Heel gemakkelijk hoor je uitspraken als 'vroeger was het bij ons ook zo, zij moeten hierin nog veranderen'. Let op met dit evolutionair denken.

TIPS & TRICKS

Wanneer situaties indruisen tegen de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens, dan is 'je oordeel uitstellen' heel moeilijk, zo niet onmogelijk. Ruimer kiezen we hier dus ook voor situaties waarin mensen andere mensen de toegang tot elementen uit het 3W model ontfeggen. Dit zijn situaties die aan de kaak gesteld mogen worden, die moeten veranderd worden.

Hoe doen we dat nu eigenlijk, 'oordeel uitstellen'?

Waarneming (met al je zintuigen, niet enkel *zien/kijken*) – interpretere – handel

wordt:

Waarneming (met al je zintuigen, niet enkel *zien/kijken*) – (interpretere/wees je bewust van interpretatie) – **stel vragen/treed in dialoog** – interpretere – handel

Door vragen te stellen, door in dialoog te treden met je omgeving, ga je actief op zoek naar het *waarom* van bepaald gedrag of een bepaalde situatie die je waarneemt.

Een situatie/gewoonte/gebeurtenis die niet aan onze standaarden beantwoordt, categoriseren we al snel als 'slechter', of 'minder goed'. Dit kan zijn, maar meestal is het de moeite om de situatie eens in een ander licht te bekijken: is het niet gewoon anders, niet gelijk maar gelijkwaardig, aangepast aan de context?

Iets is **niet beter of slechter**, maar gewoon **anders..**

Vierde stap : handelen

INZICHT

Handelen ... uiteraard. Het best is een actie-onderzoek kijkt naar je eigen handelen in sociale situaties en op basis aanpak. Op basis van wat je nu weet, ga je over tot handelen, indien je twijfelt zoek je enkele varianten die je uitprobeert ... Bedoeling is dat je kritisch van de **verbale én non-verbale feed back** die je krijgt, bijstuurt.

-> je zal fouten maken, maar als 'buitenstaander' heb je normaal gezien wel krediet, als je maar wil bijleren

-> zie ook de tips in punt ...: *enkele bijzondere situaties*

-> hoe vaardiger/competenter je wordt in de contacten en het samenwerken, hoe sociaal sterker je wordt

-> er wordt terecht gesteld dat het een levenslang proces is van **becoming en van awareness** ; hoe **bewuster** je omgaat met mensen hoe beter je er in wordt en hoe rijker je levenservaring.

Effectief handelen op de stageplaats

“In MADAGASKAR vat het concept ‘Fihavana’ het ideaalbeeld van ontwikkeling samen. Het is doordrongen van respect, tolerantie, solidariteit en luisteren. Het is één van de Madagassische basisprincipes.”²

Op je stageplaats is de kans groot dat je uit je rol van *lerende* stapt. Voor je het allicht beseft, stap je in de rol van *deskundige* of wordt je er in geduwd.

INZICHT I

Als stagiaire ben je echter niet de nieuwe expert: eigenlijk is niemand expert.

Het is heel moeilijk om als buitenstander de onbekende context voldoende te begrijpen. Problemen zijn vaak veel complexer dan ze lijken. Hierdoor blijkt de veronderstelling dat een oplossing die in Europa werkt ook in een andere context zal werken, vaak fout te zijn.

Maar je bent natuurlijk de vlieger niet opgestapt om werkloos toe te kijken. Bovendien kunnen de verwachtingen van buitenlandse stagiairs soms heel hoog zijn. Zeker wanneer je bij een organisatie terecht komt die nog niet veel buitenlandse stagiairs over de vloer heeft gehad, kan het verwachtingspatroon van je plaatselijke collega's tegengesteld zijn aan wat je bijdrage (maar) kan zijn. Het beeld dat men heeft van een hoogopgeleide, westerse student, is ook maar gebaseerd op vooroordelen en veronderstellingen..

² N'GO magazine online, N° 18, juni 2014, p. 11

VOORBEELDEN

Ik loop stage in een streek waar, door de droogte, bosbranden en houtkap, er een groot probleem van ontbossing is. Voor het bereiden van de maaltijden hebben de mensen houtskool nodig. Voor een kilo houtskool heb je ongeveer 5 tot 6 keer het gewicht aan hout nodig. Het hout wordt gekapt in de bossen in de omgeving. De ontbossing is frappant. Door het verdwijnen van de bossen, is er natuurlijk minder hout om houtskool van te maken, maar er is bovendien minder neerslag en als het dan toch regent, is er meer erosie. Dit alles samen maakt dat de bossen nauwelijks herstellen. Ecologisch is het maken van houtskool een niet duurzame werkwijze. Ik was op de hoogte van de problematiek en had alvast de plannen voor het maken van een zonneoven mee genomen. Hernieuwbare energie is helemaal mijn ding.

(zie verder)

TIPS & TRICKS

1. Neem als basishouding dat in een situatie waar de problemen al jaren aanslepen, niemand expert is:

- de lokale collega's niet,

maar ook:

- de buitenlandse expert niet
- de binnenlandse expert niet
- en zeker de stagiaire niet, die even de neus aan het venster steekt.

2. Lerende, open houding: attitude van eerst vragen stellen en oordelen uit te stellen

Hoe? Zie eerste deel!

3. Voorstellen samen te zoeken naar een oplossing. Door ideeën samen te leggen kunnen WE misschien een stap vooruit zetten.

4. En ook: toegeven dat je het ook niet weet en dat je het niet vinden van een oplossing kan begrijpen.

Dit kan wel eens deugd doen voor mensen die al jaren beschuldigd worden zich bij de situatie neer te leggen.

INZICHT 2

Ik ben me bewust van het gevaar ethische en deontologische grenzen te overschrijden.

Dit bewustzijn is niet zonder belang. Naast de motivatie om meer wereldburger te worden, een vorm van internationale solidariteit concreet te maken en de (beroeps)-horizon te verbreden, kan je motivatie ook gericht zijn op vooral zelf veel bij te kunnen leren. Misschien krijg je in het Zuiden (bijvoorbeeld door een personeelstekort) wel veel meer vrijheid om te experimenteren, misschien mag je beroepshandelingen stellen die je in België nog niet mag.

Zeker in de medische sector is dit een veel voorkomend gegeven.

VOORBEELDEN

Gelukkig mag ik, na een paar dagen meedraaien op de afdeling chirurgie, al een eerste operatie uitvoeren. Ik ben een beetje zenuwachtig maar hier doe ik het ook voor: ik kan hier medische handelingen stellen die ik in een ziekenhuis in België niet mag uitvoeren.

Of: ik mag alleen een bevalling begeleiden terwijl ik in België enkel zou mogen toekijken.

TIPS&TRICKS

1. In de eerste plaats verwijzen we hier naar het vak beroepsdeontologie en de afspraken die met de stageverantwoordelijke van de opleiding werden gemaakt.

2. De kern van de zaak is niet dat er geen moeilijkere, gevaarlijkere handelingen mogen gesteld worden maar:

- dat het respect en de waardigheid van de patiënt/cliënt en de collega's primeert
- een zeer goede zelfkennis: durven nee zeggen als je het risico te groot vindt of je jezelf te onervaren vindt
- dat je de lokale stagebegeleider erop wijst dat je nog in opleiding bent

3. Ga diplomatisch om met de verwachtingen die je paradoxaal genoeg creëert.

INZICHT 3

Problemen zijn (bijna) altijd complexer dan ze lijken en dus zijn oplossingen vaak niet voor de hand liggend.

Een veel voorkomende fout is dat we te één-dimensionaal naar de problemen kijken. Vele problemen hebben hun wortels in uiteenlopende domeinen. Ruk je maar één wortel uit, dan blijkt vrij snel dat het probleem niet opgelost is. Verander je één element en mogelijk is een fragiel evenwicht weg.

VOORBEELDEN

Je voorstel voor een betere wondverzorging, wordt in eerste instantie gevolgd, maar enkele weken later vervalt men terug in de oude, minder hygiënische gewoonten. Mogelijke reden: te duur. De extra kost willen de meeste arme patiënten niet betalen. Ze blijven dan nog liever weg. Een snelle, minder hygiënische verzorging is dan het hoogst haalbare

Leerlingen uit het eerste studiejaar kunnen na 3 maanden nog niet elementair lezen. Je denkt dat het te maken heeft met de leesmethode. Je bent al volop je cursus elementair lezen aan het doorgeven. Tot blijkt dat weinig kinderen naar de kleuterschool zijn geweest.

TIPS & TRICKS

Probleem-en oplossingsanalyse:

De probleem- en oplossingsanalyse wordt ruimer aangepakt dan de zuiver 'technische':

Welke obstakels maken je voorstel minder adequaat of zelfs contraproductief?

- sociale obstakels: status, sociale hiërarchie,
- economische obstakels: concurrentie en concurrentievervalsing, energieproblemen, transportproblemen, slechte staat van wegen en bruggen, vergunningen,
- culturele obstakels: hiërarchie van waar men belang aan hecht, waarden, gewoonten, geloof, bijgeloof, man-vrouw relatie, de periode van het jaar, de impact op de tijdsbeleving, ...
- financiële complicaties: te duur, te goedkoop, kredietproblemen,

- ecologisch: impact op natuur, vervuiling, afval, CO² uitstoot, ...

Schrijf niet alleen de negatieve punten op van een bestaande praktijk, maar zoek ook expliciet naar de positieve aspecten. En doe net het omgekeerde met je eigen voorstellen: schrijf niet enkel de positieve punten op, maar ook de mogelijke complicaties die ze zouden kunnen veroorzaken. Duid vervolgens met sterren van * tot **** het relatief belang aan van elk onderdeel.

INZICHT 4

Het proces is (minstens) even belangrijk als het resultaat.

De manier waarop er wordt gewerkt, is even belangrijk (soms zelfs belangrijker) dan het resultaat.

De goede relatie gaat vóór op het resultaat en zorgt er trouwens voor dat de kans op een goed en duurzamer resultaat stijgt.

Te vaak wordt er enkel gewerkt met de Westers geïnspireerde standaarden: efficiëntie, effectiviteit, duurzaamheid, meerwaarde creëren, resultaatgericht werken, ... No time to waste..

Paradoxaal genoeg zijn deze uitgangspunten al te dikwijls de start van de mislukking.

De manier waarop er wordt gewerkt, de goede relaties en samenwerkingen zijn belangrijker dan het resultaat, zeker omdat je er maar een relatief korte periode verblijft.

Wat kunnen we leren van de ander?

VOORBEELDEN

Joachim is de besluitenloosheid moe en neemt de koe bij de horens. Hij stelt voor de volgende dag om 11:00 stipt in het vergaderlokaal af te spreken, om de knopen voor eens en altijd door te hakken.

De volgende dag daagt de eerste deelnemer tegen 12:00 op. De helft van de uitgenodigden komt echter niet opdagen. Niemand geeft uitleg.

Hoe zou dit kunnen komen? Een element onder de waterspiegel in de ijsberg: hoe wordt er omgegaan met timemanagement, welke invulling geeft men aan arbeidsethiek? Welke andere factoren spelen een rol?

TIPS & TRICKS

Relax! Neem de tijd, nu dat je kan. Denk ook aan de permanente kritiek op de eigen werkcultuur van haasten, deadlines halen, prestatiegericht werken.

In nogal wat landen wordt de werkcultuur anders opgevat dan bij ons. Bij ons is er een relatief strikte scheiding tussen werken (weekdagen van 9:00 tot 17:00) en vrije tijd. In veel landen en werksituaties werkt men wanneer er werk is, of bestaat het onderscheid niet tussen werken en vrije tijd.

Aan frustraties en verwachtingen mag je gerust uiting geven. Probeer ook antwoorden te zoeken op bovenstaande vragen (zie voorbeelden), tracht niet te snel in gemakkelijke oordelen te vervallen ('ze zijn lui',...)

Zeker gezien de beperkte tijd die je meestal maar doorbrengt in het Zuiden, is het proces (bv. de relaties die je opbouwt) vaak belangrijker dan het product (resultaten die je achterlaat).

INZICHT 5

Wie mag de held zijn? Leren omgaan met paradoxen

Dit inzicht is het moeilijkste van allemaal. Om het te begrijpen vertrekken we deze keer van een voorbeeld:

Je bent student in de geneeskunde maar ter plekke wordt je direct aangesproken als dokter. Je draagt immers dezelfde witte jas als je stagementor. Je neemt je tijd om geduldig naar alle patiënten te luisteren. Sommige arme patiënten, geef je gratis medicijnen (die je hebt meegekregen van thuis). Je bent de grote blanke held. Je lokale collega minacht men want hij gaat haastig te werk, geeft geen medicijnen weg en vraagt bovendien een ereloon. Alleen ... hij blijft en jij gaat na enkele weken weer weg. Mensen kijken uit naar de volgende blanke jonge held die je binnen enkele maanden zal opvolgen.

Wie mag de held zijn? Jij (vanuit je comfortabele en tijdelijke situatie) of hij of zij die verder moet met de moeilijke situatie en die de inspanning die je levert niet kan volhouden? Wie wint er op het einde van de rit?

Ik, die bevestigd ben geworden in mijn goedheid, kennis en vaardigheden ?

Of:

Hij/zij die ook nood heeft aan bevestiging en meer zelfvertrouwen?

TIPS & TRICKS

Meta-denken en handelen:

Vraag je af wat het *uiteindelijk* effect is van je opmerkingen, handelingen en interventies.

Een bescheiden, niet-dominante opstelling kan zeker geen kwaad.

INZICHT 6

Je zal de wereld niet redden, maar je kan wel een zinvolle bijdrage leveren. Dit gaat over weerbaarheid, relativiseringsvermogen en zin van je stage in het Zuiden.

Sommige studenten vertrekken met het idee een duurzame bijdrage te kunnen leveren in het verbeteren van de levensomstandigheden van de lokale bevolking. Wanneer dit niet zo eenvoudig blijkt te zijn en pogingen uitlopen op een sisser, volgen de teleurstelling en vaak ook negatieve oordelen.

Paradoxaal genoeg is het misschien maar goed ook dat je minder impact hebt, dan je zou wensen. Ontwikkelingsprocessen zijn kronkeliger dan we met ons Cartesiaans denken willen geloven. Culturen hebben niet voor niets een conservatieve reflex. Het is een logge boot die vaart, zeker kan bijgestuurd worden maar die door een te sterke koerswijziging wel eens zou kunnen kantelen en zinken.

Maar wat is een mislukking? Je kan weldegelijk een verschil maken. Door de relatie voorop te stellen, een positieve open houding, een nieuwe invalshoek, duidelijke standpunten en een eerlijke mening te geven, verleg je soms een kei in de rivierbedding, met meer positieve gevolgen dan je op het eerste zicht zou vermoeden.

VOORBEELD

Tine blijft in haar discussies trouw aan het idee van gelijke rechten voor man en vrouw. In discussies met vrienden en kennissen gaat ze er helemaal voor (wat aanleiding tot hilariteit geeft, maar ze voelt hoe haar mannelijke vrienden aarzelen). In openbare debatten werkt ze via plaatselijke vrouwenorganisaties die ze een hart onder riem steekt door argumenten mee voor te bereiden die enkele hardnekkige visies zouden kunnen ontkrachten (bijvoorbeeld dat 'in het Westen' vrouwen het slachtoffer zijn van een losbandige moraal en mannen geen respect meer hebben voor vrouwen).

TIPS & TRICKS

Bekijk het in een nieuw perspectief. *Reframe* je engagement: solidariteit en samenwerken over culturen heen is hartverwarmend, is op zich positief en geeft soms (onberekenbare) mooie resultaten.

INZICHT 7

Geniet van je verblijf en kijk buiten je stageplaats.

Stage in een ontwikkelingsland is meer dan stage. Even belangrijk is je openstellen voor de culturele, sociale, economische, ecologische en politieke context van het gastland. Beperk je bezoeken niet tot de toeristische attracties. Je zit in een unieke positie om een inkijk te hebben in het dagdagelijks leven van de mensen.

VOORBEELD

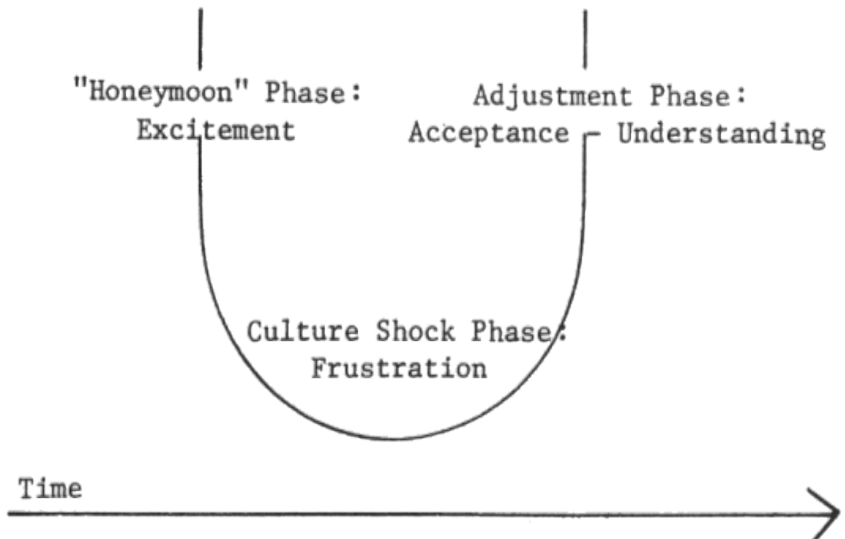
Steffi loopt stage in Peru en wil alles weten over de rijke en intrigerende geschiedenis van de Inca's. Anderzijds vindt ze het geweldig om samen met haar burens naar de ontroerende

Peruaanse telenovela 'Pobre Diabla' te kijken, of samen met haar gastbroers te lachen met de Spaanssprekende 'Homer'.

TIPS & TRICKS

- kranten lezen, lokale TV kijken, mensen bezoeken, interesse tonen
- reclame kijken : het leert je veel over waar de mensen waarde aan hechten (en je zal merken dat de vorm, de smaak en de kleur misschien anders is, maar dat de diepere inhoud wel heel herkenbaar is)
- stel je open voor eerlijke en waarderende contacten met de lokale gemeenschap en neem deel aan hun activiteiten (voetbal, dans, feesten, naar de kerk gaan)

Cultuurshock

De eerste periode dat je in een andere cultuur vertoeft, vind je alles waarschijnlijk geweldig. Alles is anders dan hetgeen je gewend bent, en dit is ook hetgeen waar je naar uitgekeken hebt.

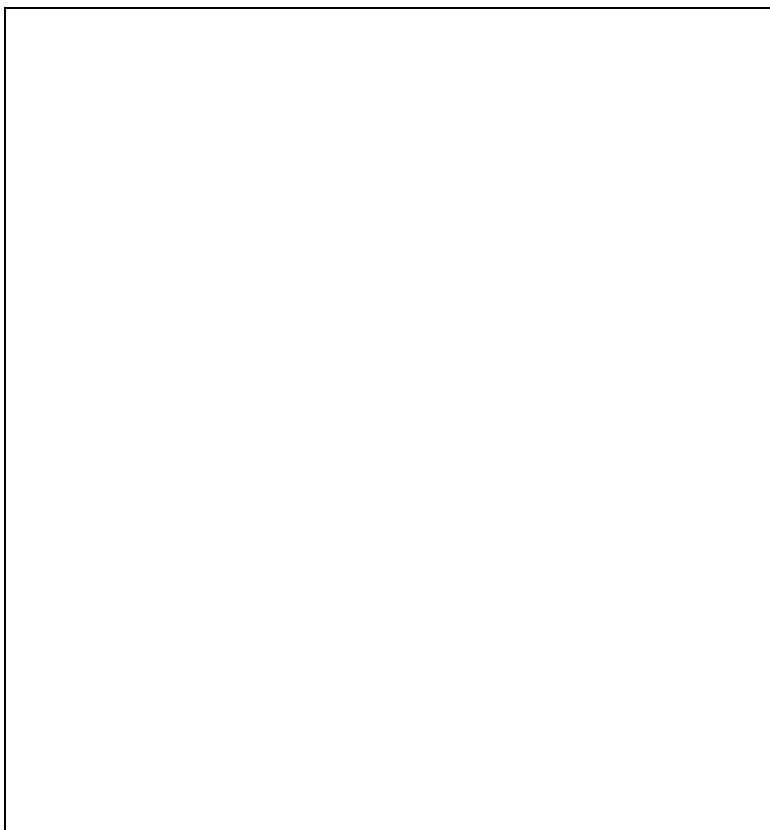
Na verloop van tijd kom je misschien wel in een dipje. Dit noemen we de cultuurshock, alhoewel 'shock' vaak een te groot woord is. De cultuurshock gaat, zoals velen denken, niet over confrontatie met armoede, of met de kloof tussen arm en rijk. Integendeel, het heeft daar eigenlijk niets mee te maken. Een cultuurshock ervaren houdt in dat je ontdekt dat alles toch niet zo fantastisch is als het eerst leek. Je begint te vergelijken met thuis: misschien zijn er bepaalde dingen waarvan je vindt dat die thuis toch beter worden aangepakt,

sneller geregeld zouden zijn, anders en ook beter opgelost worden,...

Pas in een volgende fase accepteer je de verschillen, en zie je de positieve en minder positieve kanten van beide werelden.

Herken jij jezelf in deze uitleg?

Zo ja, hoe ervaar je deze cultuurshock? Wat doe je om met je gevoelens van frustratie, onbehagen, onbegrip om te gaan?

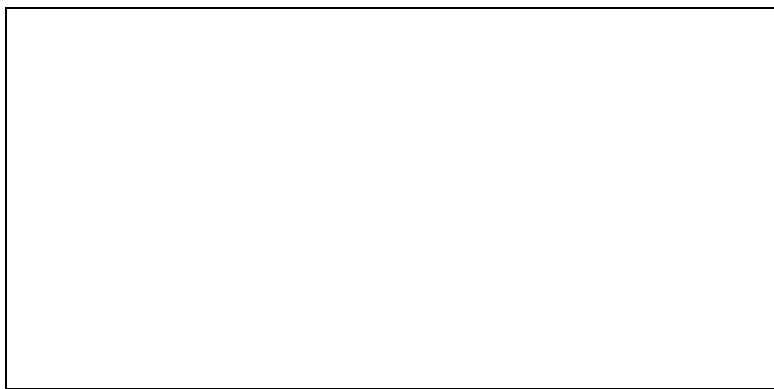
Neem er even je verwachtingen die je tijdens de voorbereiding genoteerd hebt terug bij. Is je visie op jouw rol als stagiair, onderzoeker, vrijwilliger veranderd? Zo ja, hoe? Is je visie op ontwikkelingssamenwerking veranderd? Wat doe jij in je gastland in het kader van ontwikkelingssamenwerking? Verwacht je resultaten te zullen zien aan het einde van je verblijf? Zo ja, welke?

Heb je conversaties gehad met iemand uit je omgeving over gevoelige thema's of zelfs taboes? Zo ja, welke? Wat ben je te weten gekomen?

Herinner je de oefening met de waarden die we tijdens de voorbereiding deden. Tracht deze oefening opnieuw te doen met iemand uit je omgeving. (Je mag uiteraard andere waarden kiezen)

- Respect
- Gelijkheid
- Rechtvaardigheid
- Vrijheid
- Solidariteit
- Verantwoordelijkheid
- Verdraagzaamheid
- Eerlijkheid
- Beleefdheid
- Behulpzaamheid
- Religiositeit
- Gehoorzaamheid
- Progressiviteit

Kwam je tot een gelijkaardig resultaat? Verstaan jullie hetzelfde onder de waarden die in jullie top 5 staan?

Enkele vragen aan het einde van je verblijf..

Noem enkele zaken die je (op je werkplek of elders) hebt bijgeleerd van de lokale bevolking:

Op welke vragen heb je nog geen antwoord gevonden?

Welke meerwaarde denk jij dat jij (op je werkplek of elders) hebt geboden?

Welke zaken neem je mee naar huis, aan wat wil je jezelf herinneren binnen enkele maanden, als de ervaring wat verder weg ligt?

Deel 2

Terug thuis en debriefing

Omgekeerde cultuurschok

De meest verrassende cultuurschok is de *omgekeerde cultuurschok*. Juist omdat je die niet verwacht, is die ook het moeilijkst te plaatsen.

Wat zijn mogelijke symptomen?

- Je voelt je gefrustreerd
- Je bent verveeld
- Je bent rusteloos
- Je bent in de war, onzeker
- Je voelt dat je waarden, doelen, prioriteiten veranderd zijn
- Je voelt je depressief, geïsoleerd
- Je kan je moeilijk concentreren
- Omgekeerde heimwee
- Negativiteit t.o.v. je eigen cultuur

Je voelt je niet begrepen. Niemand van de thuisblijvers heeft meegemaakt wat jij hebt meegemaakt. Je begrijpt je gevoelens niet: alles is hetzelfde gebeven, niets is hier veranderd. Tot je snapt dat het misschien niet zozeer je omgeving is die anders is, jij zélf bent veranderd..

Gun jezelf de tijd om de impact van je buitenlandervaring op je leven ten volle te begrijpen. Neem de tijd om te begrijpen op welke manier je veranderd bent, hoe je

prioriteiten veranderd zijn, welke andere doelen je nu misschien voor ogen hebt. Het is belangrijk ook je omgeving de tijd te geven te wennen aan het feit dat jij op bepaalde vlakken veranderd bent. Sluit je niet af, maar deel je ervaringen, gedachten, ideeën.

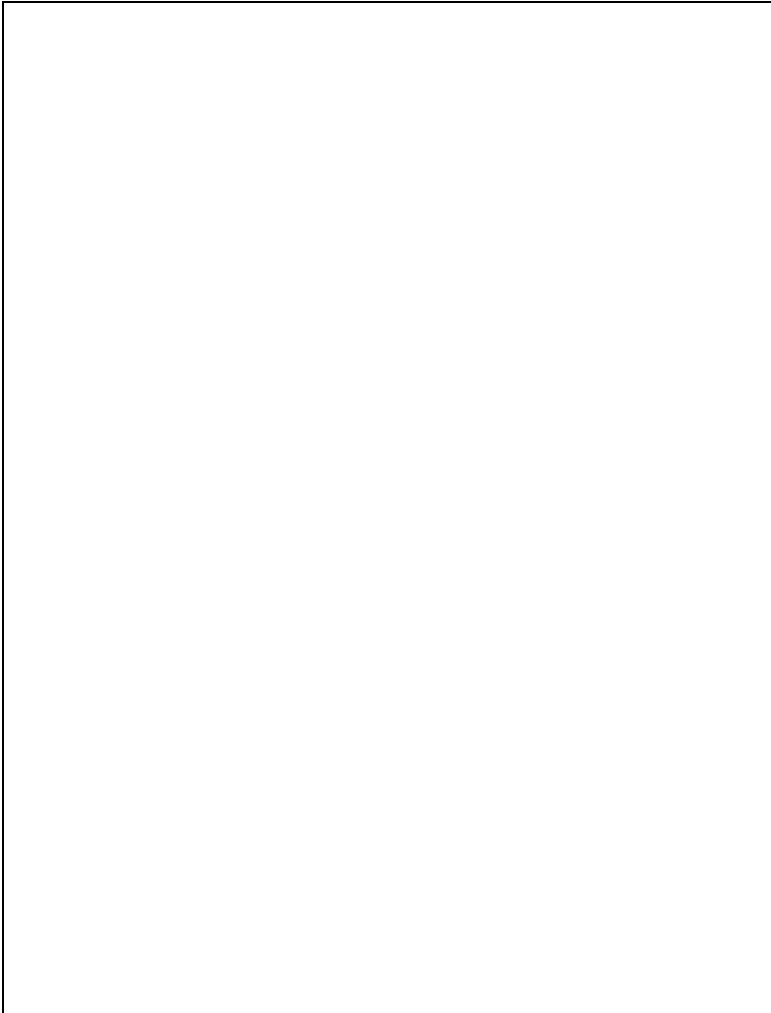
Zoek anderen (studenten) die ook naar het buitenland geweest zijn en praat erover; neem een engagement in een (internationale) organisatie; indien je een nieuwe taal hebt geleerd, oefen die met bijvoorbeeld mensen uit je gastland; blijf contact houden met de mensen die je daar hebt leren kennen.

Plaats alles in zijn context, relativeer je gevoelens. Let op met het veroordelen van je omgeving die misschien met andere problemen begaan zijn. Wees hier ook empatisch voor. Zoek een evenwicht, maar maak ook je punt.

Vertellen over je ervaringen

Via welke media vertel je over je ervaringen?

Sta je stil bij het beeld dat je van je gastland/je organisatie/de mensen ophangt? Hoe? Waarom?

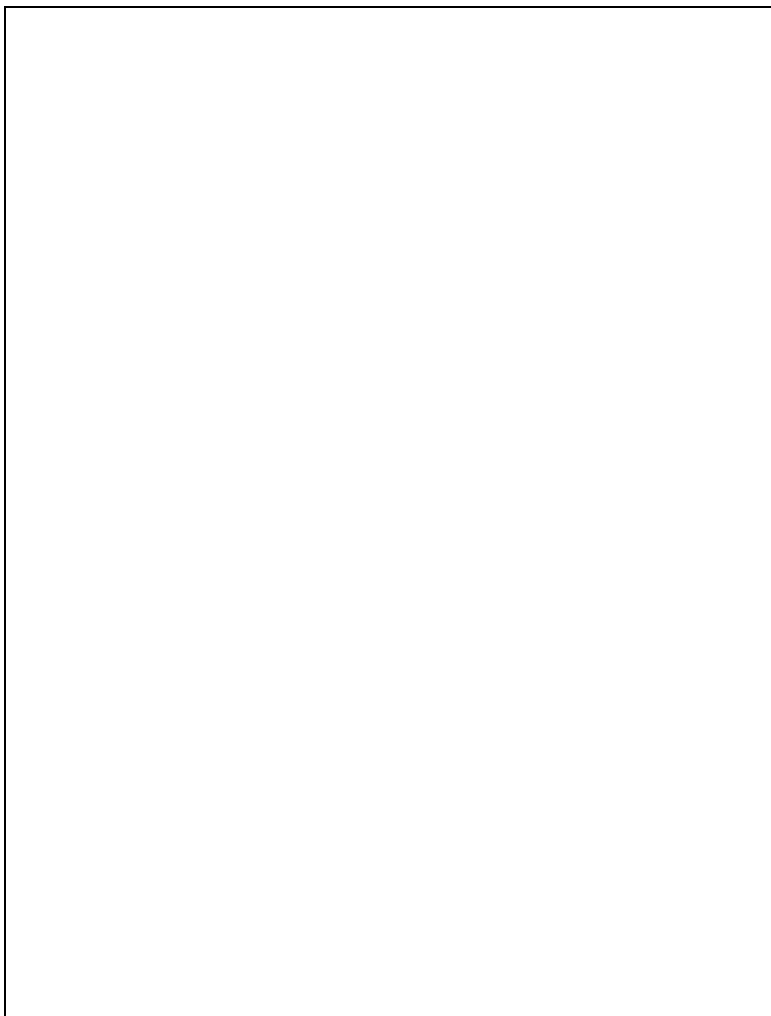
A large empty rectangular box with a thin black border, intended for a drawing or written response to the question above.

Uitstellen van oordeel

In welke situatie is het je gelukt jezelf bewust te zijn van het feit dat je aan het oordelen was?

Wanneer is het je niet gelukt? Hoe zou je die situatie nu aanpakken?

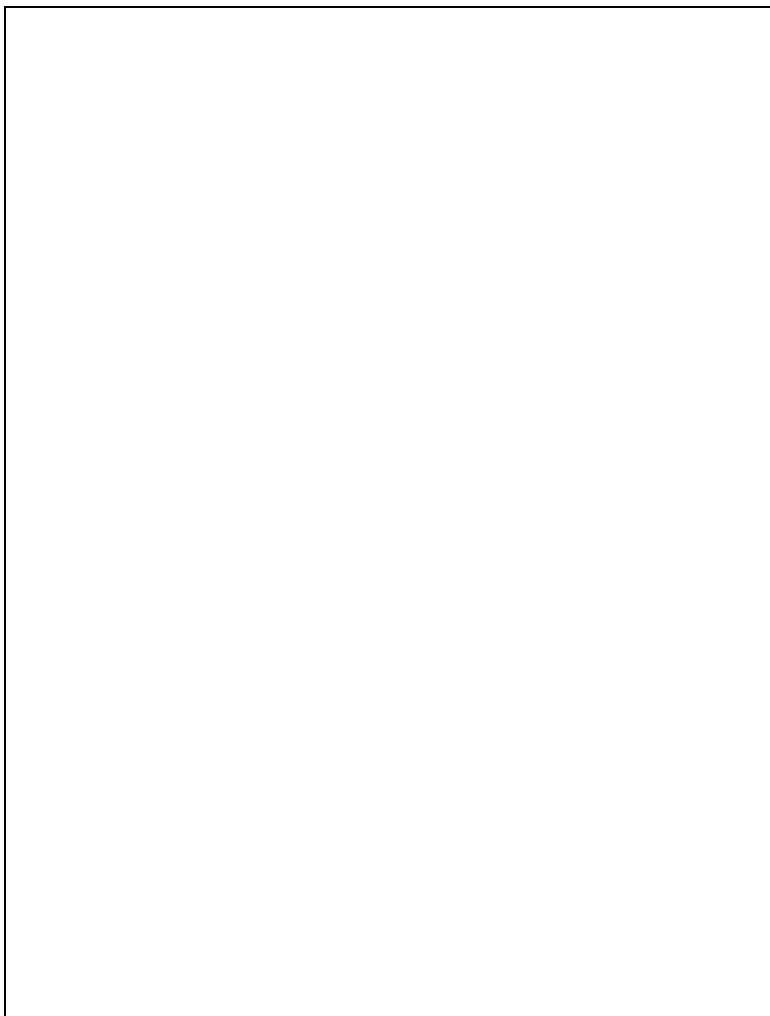
Cultuurrelativisme versus ethnocentrisme –cultureel pluralisme: waar situeer je jezelf?

Armoede en ontwikkeling(ssamenwerking)

Is je beeld over armen/armoede veranderd? Hoe? Wat zijn volgens jou de oorzaken van armoede?

Heb je een andere visie op ontwikkelingssamenwerking gekregen? Zo ja, waardoor is je visie veranderd en hoe ziet die er nu uit?

A large, empty rectangular box with a thin black border, intended for a user to write their response to the question above.

Jouw bijdrage: kan je zelf iets doen om de situatie van armen te verbeteren? Wat/hoe?

Wat nu?

Wat zijn je verwachtingen voor de toekomst van je land? Van wat in je gastland (een bepaalde organisatie, iets dat iemand deed, een bepaalde gewoonte, etc.) krijg je hoop?

Je bent terug thuis. Welke rol wil/kan je spelen? Ben je van plan een bepaald engagement op te nemen, en zo ja, wat?

III. Eigen nota's

III. Praktische tabellen

Geheugensteuntje voor wisselkoersen

datum:	
valuta:	

datum:	
valuta:	

Valuta		EUR
1,00	is	
10,00	is	
50,00	is	
100,00	is	
1.000,00	is	
2.000,00	is	
5.000,00	is	
10.000,00	is	

Valuta		EUR
1,00	is	
10,00	is	
50,00	is	
100,00	is	
1.000,00	is	
2.000,00	is	
5.000,00	is	
10.000,00	is	

[illegible]

Wisselkoersen: raadpleeg ook www.oanda.com

	DATUM	WAAR GEWISSELD?	WISSELKOERS EURO NR VALUTA	BEDRAG IN EURO	BEDRAG IN VALUTA	VALUTA	
	voorbeeld 1/09/2014	Indonesië, Djakarta, bank XX	15.268,60	250,00	3.817.150,00	IDR	Indon. Roepies
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
			GEMIDDELD	TOTAAL	TOTAAL		

Wisselkoersen: raadpleeg ook www.oanda.com

	DATUM	WAAR GEWISSELD?	WISSELKOERS EURO NR VALUTA	BEDRAG IN EURO	BEDRAG IN VALUTA	VALUTA	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15			GEMIDDELD	TOTAAL	TOTAAL		

Wisselkoersen: raadpleeg ook www.oanda.com

	DATUM	WAAR GEWISSELD?	WISSELKOERS EURO NR VALUTA	BEDRAG IN EURO	BEDRAG IN VALUTA	VALUTA	
1							
2							
3							
4							
5							
6							
7							
8							
9							
10							
11							
12							
13							
14							
15							
			GEMIDDELD	TOTAAL	TOTAAL		

